

Lovsång till Modern i psykoanalytisk tappning

OM JAG VORE PAPPA skulle jag känna mig kränkt av moderskulten i D W Winnicotts bok *Barnet, familjen och omvärlden* (Natur och Kultur). Boken är översatt av Lars-Gunnar Lundh och fackgranskad av Olof Dahlin, läkare och psykoanalytiker, som även skrivit förordet.

Första delen, som författaren kallar Mor och barn, är en lovsång till Modern. Det är förvånande att Winnicott, som så nyanserat ser skillnaden på barn, drar alla mammor över en kam. Han har utomordentligt höga tankar om hur en mor intuitivt känner och förstår vad som är bäst för hennes barn. Hon är lyhörd för barnets behov: "Det är när en mamma litar till sitt eget omdöme som hon är som bäst." "Det är definitivt av allra största värde för en mor att uppleva att hon gör det hon känner för att göra. Detta gör det möjligt för henne att upptäcka hela sin moderlighet."

Författaren anger som sin målsättning att skriva för de mammor som är "normalt bra på att sköta sina barn i syfte att hjälpa dem att förstå hur spädbarn är och visa dem litet av vad som sker". Beträffande konkreta råd hänvisar han till barnavårdscentralen. Författaren uppehåller sig mycket vid moderns känslor under graviditeten och när hon fått sitt barn. Men han reserverar sig blygsamt genom att framhålla att han själv som ju är man därför inte kan uppleva som en kvinna.

Om kvinnorollen sägs i boken: "Talet om att kvinnor inte vill vara husmödrar tycks mig bortse från en sak, nämligen att det inte finns någon annanstans än i sitt hem där en kvinna för ett sådant befäl." Hedrande för författaren är att han talar om "tycks", inte att det kategoriskt är så. Uttalandet hade väl mer fog för sig i slutet av 1950-talet, då boken först kom ut, än i dagens samhälle, där kvinnor i "befälsställning" blir allt vanligare.

Denna första del av boken har på var och varannan sida en hyllning till kvinnan-modern. Författaren blir nästan bibliskt högtidlig i sitt ordval: "moderlivet", "havande", "moderlighet" o s v. Kanske ett pedagogiskt grepp för att avleda läsaren från en alltför sakligt teknisk syn på detta för Winnicott själv tydligen så känslomässigt engagerande område?

□ Varje spädbarn unikt

Beträffande spädbarnen framhåller Winnicott att alla spädbarn är olika: "Redan i moderlivet är ditt barn en människa olika alla andra människor, och vid tiden för födelsen kommer han eller hon redan att ha haft en del upplevelser, både obehagliga och behagliga." Var och en som arbetar på en barnavårdscentral kan helhjärtat instämma i detta att varje spädbarn är en unik individ.

Författaren har från början dekreterat att han inte tänker ge konkreta råd. Men han kommer dock med väsentligheter: Ett spädbarn ska inte skötas med kalla händer. Har man ägnat sig åt spädbarns-

vård vet man hur barnet spänner sig och uppenbarligen vantrivs om man hanterar den nakna barnakroppen med kalla händer. Ett annat viktigt påpekande: Ett ledset barn ska man inte försöka trösta med lek och nojs eller annat avledande. Vad barnet behöver är kroppsnärhet och att vara älskat.

Ett kapitel betitlas Spädbarnets medfödda moral. Författarens tankegångar erinrar om Rousseaus tankar om uppfostran i slutet av 1700-talet: "Man kan anta att känslan för gott och ont, liksom mycket annat kommer naturligt till varje barn förutsatt att vissa betingelser vad beträffar omgivningens omsorger är uppfyllda." — Den "naturliga skuldskänslan", som författaren hoppas ska dyka upp under barnets utveckling, känns något främmande för den som är van att i psykoterapi just försöka arbeta bort skuldskänslor, som ger upphov till en försvarsinställning och därmed upptrappad aggressivitet.

□ Papparollen

Pappan omnämns i denna första del av boken mer som en visserligen mycket väsentlig men dock parentes i sammanhanget. Hans viktigaste uppgift är att materiellt ta vård om barnets mor och skydda henne från barnets aggressiva tendenser. Man måste kanske vara mer psykoanalytiskt skolad än anmälnaren för att riktigt fatta detta.

Winnicotts lovordande av modern kommer mig att tänka på en episod i min duvflock: Höken tog en duvhona som i sitt bo hade två ungar, ett par veckor gamla. Duvpappan födde upp de båda ungarna så att de kom att överleva förlusten av modern. Hans beteende att ge sina ungar både föda, kroppsnärhet och värme skulle väl Winnicott kalla moderlighet. Om den förändrade situationen i duvfamiljen kom att påverka duvungarnas psykik undandrar sig mitt bedömande.

Som kvinna känner man sig generad över Winnicotts hart när obegränsade tillit till en mammas intuitiva förmåga. I det avseendet är nog vi kvinnor liksom våra barn helt olika varandra, både anlagsmässigt och med hänsyn till miljöpåverkan. Jag vill påstå att det i en del familjer finns en naturlig, liksom nedärvd förmåga att handskas med barn. Vi andra som inte har denna naturgåva tror jag ändå kan bli rätt så bra mammor i alla fall, genom att lära oss genom studier och utbyte av erfarenheter med andra, såväl experter som lekmän. Och genom att lyssna på våra barn. Föräldrautbildningens betydelse för förmedlande av kunskaper och skapande av gemenskap mellan olika familjer kan inte överskattas — särskilt om papporna i större utsträckning än som nu är vanligt, bereds möjlighet att delta. Att föräldrautbildningen så att säga kommer att ingå som en självklarhet i papparollen.

Bokens andra del, Familjen, börjar med ett särskilt kapitel om pappans roll. Här förespråkar Winnicott att fadern släpps in i barnavården och samvaron med barnen så långt hans, av hårt arbete upptag-

na, tid medger. Han får t o m förtroendet att umgås med barnen utan moderns närvaro, men jag kan inte värja mig för känslan att det trots allt finns mycket av reservation inför faderns kontakt med barnen.

I denna avdelning av boken rekommenderar författaren gränser för barnen och frihet men "inom ramar som du bestämmer". Här talas också om situationer när barnet får sin vilja fram i alla avseenden: "I denna situation är ingen lycklig, inte ens barnet." Klokt varnar författaren också för alltför tidig renlighetsträning av barnet: "Faktum är att en för tidig renlighetsträning ofta motverkar sitt eget syfte..."

Hur ska ett normalt barn vara? Författaren framhåller att både sängvåta och matvägran kan vara normala reaktioner, likaså känsloloutbrott av olika slag. "Det finns inget liv som är ett liv utan tårar." En klok anvisning till föräldrar: Om ett barn försyndat sig, bör man inte till varje pris få fram en beaktelse. Om man försöker pressa ett barn till erkännande kommer barnet att börja ljuga förutom att stjäla, och det kommer definitivt att vara föräldrarnas fel. Mycket tacksamt!

Bokens tredje del heter Omvärlden och behandlar såväl barns behov som samhällets ansvar, endabarnsproblem, barn på institution m m. Vi finner spekulationer över sk experters påverkan på barn i relation till moderns. Författaren diskuterar sexualupplysning, ungdomsbrottslighet och aggressivitet, allt inom en psykodynamisk referensram.

□ Modest teoretiker

Winnicott är modest och okategorisk i sina teorier och synpunkter. Han "tänker" sig förhållanden och skeenden, han "antar" sammanhang, han reserverar sig: "Det är möjligt att jag har fel...", han "tolkar" sin psykoanalytiska inställning likmätigt, och detta gör han på ett sympatiskt och intresseväckande sätt. Att den psykoanalytiskt inte helfrälsta ställer sig något frågande till teorierna om spädbarnets aggressivitet och destruktiva tendenser må vara förlåtet. Och även med erkännande av barnsexualiteten som en naturlig företeelse tror jag man kan ha rätt till en viss återhållsamhet beträffande en ortodox psykoanalytisk tolkning.

Författaren anger som sitt syfte att lära vanliga föräldrar något om hur deras barn är. Men jag tror att han går över huvudet på de flesta lekmän när han försöker tala om för mammor hur deras barn tänker och känner. "Pojkens mor är hans, eftersom det var han som uppfann henne" är en filosofisk spekulation som inte är lättsmält för gemene man. Liknande filosofiska spekulationer, omväxlande med vardagliga, i och för sig värdefulla, tips känns ibland förvirrande. Som bredvid-studium och fördjupningslitteratur till gängse kurslitteratur platsar boken, särskilt tack vare författarens behagligt odogmatiska framtoning.

Inga-Greta Agrell